

- 63 De notariis Imperialibus habetur expressa prohibitio, ne quis eo munere fungi audeat, poenâ in ipsum stabilitâ, l. 2. i. tit. 25. lib. 4. Recop. l. 26 tit. 3. lib. 1. Ordinarum. Didac. Per. in d. l. 2. vers. Eleganter.
- 64 Addere liber, quod tabellioni non permittitur lacerare protocollum perfectum de consensu partium, si à conventis recesserint, Pareja ex aliis de instrum. edit. tit. 1. resol. 3. §. 1. num. 55.
- 65 Præmissimus supra cum D. Covar. instrumentum originale fide non carere, quanvis protocollum non inveniatur, quod latè impugnat Pareja d. §. 1. ex num. 25. opinatus non esse adhibendam fidem, nisi amissio registri legitime probetur per illum, cui custodia incumbat: in quo niitur l. 13. tit. 25. lib. 4. Recop. quâ irrita redduntur instrumenta, si protocollum non præcedat. Deinde opponit, quod esset superflua registrorum servandorum exacta cura, si absque illis publica scripturæ fidem mererentur. Sed facilis offertur solutio, nam aliud est protocollum non confici, & aliud non inveniri: illud ex lege vitiat instrumentum, hoc non utique. Ad secundum respondetur, ad alios plures effectus protocollum defervire, ut ad extrahendum aliud originale, si extractum pereat; ad tollendum dubium, si occurrat quoad contenta in originali, & ad similia. Igitur quoties nulla adest falsitatis suspicio, nec de illa agitur, non erit fide indignum instrumentum ex eo solum, quod protocollum non reperitur, alioqui non esset originale, & authenticum, sed exemplum, cap. 1. de fid. instrum. cum alterius adminiculo indigeat: ut assertum est supra, num. 5. Nec omisso tabellionis in servando registro nocere debet parti, cuius interest, nec facilis est amissionis probatio, cum soleat ab ignavis famulis lacerari, clam furripi, vel etiam à muribus absumi.

SUMMARIUM.

- 1 De invocatione nominis divini in publicis instrumentis præmittenda, & num. 2.
- 3 Nomen Pontificis, aut Principis secularis exprimendum, necnon annus Pontificatus, vel Principatus, ac de aliis solemnibus iure communi, & nostro regio, remissive.

- 4 De anno indictionis inserendo.
- 5 Annotum computatio ab aliquo memorabili eventu inchoari solet.
- 6 Annus conditi instrumenti si omitteretur, illud erit irritum omni iure.
- 7 Quid hodie in Hispania.
- 8 Dies quoque, & mensis adscribendus pro forma substantiali.
- 9 Locus, scilicet oppidum, adjiciendus, & an domus.
- 10 Tertium præsentia desideratur: sed an subscriptio.
- 11 Quot testes adhibendi, & n. 12.
- 13 Subscriptio partium utrum opus sit.
- 14 Tabellio num subscribere, signareque debeat, & num. 15.
- 16 De solemnitate papyri sigillata, que in Hispania observatur.
- 17 Tabellio ut agnoscat contrahentes, est opus.
- 18 Quot testes valeant fidem publici instrumenti infringere, & num. seqq.
- 21 Instrumentum ut probet in iudicio, qualiter producendum.
- 22 Productum ante litem contestatam, an reproduci necesse sit.
- 23 Usurus unico capite instrumenti plurâ completentis, num totam scripturam iudici, & parti exhibere cogatur, & num. 24.
- 25 Virum transumptum, quod adversario datur, diem consecutionis instrumenti continere debeat, aut possit.
- 26 Producentis instrumentum diversa continens capitula, ut uno utatur, quâ cautela se tueri possit, ne in cæteris præjudicium reportet.
- 27 Producenti instrumentum non licet illud, invito adversario, retrahere.
- 28 Instrumenta in iudicio quando produci debeant, & num. seqq.
- 35 Procurator quando jurare valeat, quod instrumentum fuit de novo repertum, ut producat postquam in causa conclusum est.
- 37 Publica scriptura nedum facit fidem inter ipsos negotium gerentes, sed & quoad omnes: executionem tamen paratam non obtinet, nisi contra expressos in ipsa, eorumque successores.

CAPUT

CAPUT XX.

Ad Num. 1.

Regia privilegia à Domini nomine Rexordium sumere debere, cavetur l. 2. tit. 18. part. 3. In publicis instrumentis per tabellionem conficiendis id non desideratur, nec recensetur inter cæteras solemnitates quas tacuit lex 54. cod. tit. Est de iure communi controversum, an hujus sacre invocationis defectus irritum reddat publicum instrumentum, quia potius de honestate, quam de necessitate Dei nomen præponi solet: Greg. Lop. in d. l. 2. gloss. 2. Joan. de Grassis tract. de substantialib. procurat. requis. 1. num. 4. Villalob. Ferrar. commun. opinion. lit. 1. num. 111. Osuald. ad Donel. lib. 25. cap. 8. lit. P. Marquard. tract. de Judic. cap. 10. ex num. 1. ubi latè, de quo Pareja de instr. edit. tit. 1. resol. 3. §. 2. num. 57.

Apud nos ex stylo Divinum nomen in testamentorum consecutione, & aliis præmittitur. Monteros. in Pract. tract. 7. tit. de los testamentos, Pareja num. 63. Sed etsi prætermittetur, non ideo corruerit ultimum elogium, cum hæc observatio ex pia honestate procedat: cujus rei argumentum ex eo sumitur, quia Ant. Gom. & alii Taurinarum legum Interpretes in l. 3. Matienz. & Azeved. in l. 2. tit. 4. lib. 5. Recop. qui de solemnibus testamenti ex professio differunt, hujusce invocationis obliviscuntur, & ita tenet Pareja ubi proximè.

Vers. Secundò, nomen Imperatoris.

Instrumento publico adscribendum est nomen Pontificis, Imperatoris, Regis, vel alterius supremi Principis intra cujus ditionem conditur, & adnotandus annus Pontificatus, Imperii, aut Principatus, alioqui nullam fidem assequetur, nisi aliud usu sit receptum, ut apud nos, Tusch. Pract. conclus. lit. 1. concl. 244. num. 26. 28. & 57. Cujac. in novell. ut præponat. nom. Imper. Morl. Empor. Jur. part. 1. tit. de fid. instrum. g. 9. num. 10. Pareja sup. Quæ adhiberi debeant, ut instrumentum publicum de iure communi subsistat, tradidere Bart. in l. Si quis ex argentariis, §. Si initium, ff. de edend. Panormitan. in cap. 1. de fid. instrum. Donellus & Osuald. in d. cap. 8.

Lanfranc. tractat. de instrument. fid. De iure nostro regio Pareja de instrum. edit. tom. 1. tit. 1. resol. 3. §. 2. à num. 57. Parlad. quotidian. lib. 2. cap. 20. Avendañ. ad tit. de las excepciones, n. 24. Azeved. in l. 13. tit. 25. lib. 4. Recop. qua constitutione forma præscribitur. An in accusatione nomen Principis exprimi opus sit, docet Greg. Lop. in l. 14. gloss. 3. tit. 1. p. 7. qui testatur de consuetudine servari: sed jam in Hispania recessit ab Aula secundum memoratam constitutionem, quæ hanc inter cæteras accusationis solemnitates non recenset.

Vers. De indictione.

Annum indictionis currentis adjici in instrumento publico oportet, ut valeat, nisi consuetudine aliud servetur. Tusch. lit. 1. concl. 90. & concl. 244. n. 56. Marant. de ordin. judic. part. 6. tit. de product. instrum. num. 41. Pareja ubi proximè, num. 57. & 64. Lanfranc. sup. num. 10. ubi idem de errore circa indictionis annum. De indictionibus egimus Ferrar. lib. 1. cap. 12. à n. 16. in unaquaque populus Romanus tributa in hunc modum pendere cogebatur: post primum quinquennium solvebatur ferrum ad arma fabricanda, post secundum ad stipendia militum argentum, post ultimum Imperatori aurum. Glossa in authent. ut præpon. nom. Imper.

Ad Num. 2.

Ubique gentium habita est juris ratio, sumpto initio ab aliquo memorando eventu. Sic Christiani à Nativitate, vel Incarnatione D. N. Iesu Christi annos dinumerant, de quo dicit. cap. 12. à princip.

Inter cætera, quæ ad validitatem publici instrumenti omni iure, Canonico, communi, ac Regio necessariò desiderantur, annus consecutionis recensetur, qui nisi exprimat, illud proflus fide carebit, l. 13. tit. 25. lib. 4. Recopil. ubi Azeved. num. 16. Gregor. Lop. in l. 111. tit. 18. part. 3. Ant. Gom. in l. 3. Tauri. n. 42. in fin. Tusch. lit. 1. concl. 244. num. 12. Parlad. quotidian. lib. 2. cap. 20. num. 1. Morla Empor. jur. part. 1. tit. de fid. instrum. quæst. 3. n. 13. Matienz. in l. 2. gloss. 7. num. 8. tit. 3. lib. 5. Recop. Lanfranc. tract. de instrument. fid. num. 8. Paz in prax. annos. ult. de tabellion. n. 26. Aug. Barbosa collect. cap. Quoniam contra, num. 18. de probat.

Y 3

probat. ubi alii, Cur. Philip. part. 1. §. 17. num. 29. Parej. sup.

7 Hodie in Hispania, ubi usus papyri sigillatae servatur, non videtur irritum fieri publicum instrumentum ex defectu expressionis anni, cum in ipsa papyro sub regio sigillo impressus reperitur; etenim annis singulis distribuitur tabellionibus papyri hujusmodi quantitas, ut in illa instrumenta publicaificent pro anno currenti, pro quo tantum potest deservire: quae sub acerrimis poenis praecipuntur ultra nullitatem, l. 44. tit. 25. lib. 4. Recop. nam cum finis anni inferendi sit, ut de certo tempore constet, ea forma per æquipollens poterit adimpleri. Marefcot. variar. lib. 1. cap. 20. num. 86.

Verf. Quarto, eadem ratione.

8 Similiter opus est diei, & mensis, quo instrumentum conditur, mentionem fieri, ut viribus subsistat, d. l. 13. Recop. l. 2. l. 54. tit. 18. p. 3. Alfar. de oficio. Fiscal. gloss. 44. num. 1. Villalob. Arar. comm. opinio. lit. 1. num. 112. Garfia de Nobil. gloss. 4. num. 32. Pareja ubi nuper, & alii omnes nuper cumulatim num. 6. Horam verò adijcere necesse non est, quanquam nonnunquam utile. Greg. Lop. in l. 54. gloss. 2. tit. 18. p. 3. Parlador. d. cap. 20. num. 9. Barbosa ex aliis ubi proxime; nam si duae appareant scripturae ejusdem diei, praefertur horam habens, sicut ex pluribus observavimus Varior. lib. 1. cap. 16. num. 16. & tenet cum aliis Salg. Labyrinth. cred. p. 2. cap. 4. num. 166. Dies apponi debet, quo instrumentum perficitur, etsi alio inchoetur, Gregor. Lop. ubi proxime: vel uterque, Tusch. d. concl. 244. num. 17. Si noctu fiat, factum erit diem exprimere, Azeved. in d. l. 13. Recop. num. 15. Quando, & quomodo valeat corrigere errorem in his commissum, tradit Tusch. ex num. 18. Lanfranc. sup. num. 23. Did. Per. in l. 2. verf. Nono etiam, tit. 5. lib. 2. Ordin. In privatis scripturis omissio temporis nullitatem non inducit. Azeved. Parlador. Morl. Alfar. & alii ubi sup. num. 6. Sed si in originali authentico dies deficiat, qui in protocollo reperitur, instrumentum subsistit. Lanfranc. de fid. instrum. n. 43. & quando dies expressus in uno, censetur repetitus in aliis, docet n. 47.

Ad Num. 3.

Præter tempus, etiam locus in instrumento publico adnotari debet ex omni jure, l. 54. tit. 18. p. 3. d. l. 13. Recop. Greg. Lop. in d. l. 54. gloss. 4. Alfar. sup. gloss. 43. num. 2. Marefcot. variar. lib. 2. cap. 121. num. 34. Matienz. d. gloss. 7. n. 8. Barbosa cum aliis ubi proxime, num. 37. & cap. 3. n. 12. de appellat. in 6. Villalob. sup. num. 114. Azeved. in d. l. 13. num. 19. Cald. Pereyr. de emptio. cap. 15. num. 9. Parlador. d. cap. 20. num. 11. Marant. de ordin. judic. tit. de product. instrum. n. 39. Gratian. decis. 286 Pareja d. n. 57. Unde si abrasio, vel emenda apparuerit, ubi loci fit mentio, fides instrumenti deficiet, l. 111. tit. 18. p. 3. ibi: *O en el nome del lugar do fue fecho*. Domum autem designare opus non est, quanquam d. l. 13. exigi videatur, quae alternativè loquitur, & accipi poterit, cum extra oppidum in fundo, aut æde campestri conditur instrumentum. Parlad. ubi proxime, & ita apud nos usu receptum, de quo Lanfranc. sup. n. 8.

Ad Num. 4.

Jure nostro Regio testium subscriptio non desideratur, sed praesentia sufficit, d. l. 13. Recop. l. 111. tit. 18. n. 3. quibus hæc solemnitas non memoratur. Parlad. quotidian. lib. 2. cap. 20. n. 15. Anr. Gom. in l. 3. Tauri, num. 30. Villalob. sup. lit. 1. num. 110. Azeved. in d. l. 13. n. 39. Barb. collect. cap. quoniam contra, num. 28. de probat. & sic observatur, quanquam de jure communi plurimi contra sentiant. Tusch. d. concl. 244. num. 7. & alii apud Barbos. collect. cap. Post cessationem, num. 8. de probat. cap. 1. in fin. de fid. instrum. nam sententiam fovet lex 54. tit. 18. p. 3. ut nostrates prælaudati observant.

Verf. Et licet jure communi.

Juxta jus commune duo testes adesse satis erit, ut instrumentum à tabellione fabricatum integram fidem obtineat. Greg. Lop. in d. l. 54. gloss. 7. Burg. de Paz in l. 3. Taur. num. 124. & alii, quos adducit Barbosa collect. cap. 1. n. 7. de fid. instrum. ac constat apertissimè ex l. 111. & 114. tit. 18. p. 3. quibus opponitur lex 54. tit. 18. ubi forma traditur condendis instrumentis hujusmodi, ac duo tabelliones, aut tres testes intercedere jubentur:

bentur: ex qua D. Covar. docet, saltem trium praesentiam desiderari, cui assentiuntur Orosc. in l. Si quis, §. Tabularum, ff. de edend. Castill. in l. 41. Taur. Villalob. Arar. commun. opin. lit. 1. num. 109. Olan. concord. jur. lit. 1. num. 29. de quo consulendi Azeved. in d. l. 13. Recopil. num. 37. Parlad. d. cap. 20. à num. 16. Cur. Philip. part. 1. §. 17. num. 30. Tabelliones ut tutius operentur, tres testes semper adhibere solent, cui consuetudini standum monet Azevedus, quanquam Parladorus legitimam non esse consuetudinem, ut formam inducat, opinatur. Illud quidem tenendum videtur, quod si conficeretur instrumentum ubi solum duo testes reperiri possent, id sustineretur, non obstante stylo, nec dicta lege 54. Partitur, quae formam praescriptam non præcisè servandam, sed ut solemniter scriptura perageretur, ideo clausula irritans non est addita: & ex aliis legibus præcatis sic debet intelligi, & declarari. Nec novum est in jure, ut leges ex legibus interpretationem accipiant, sicut notatur in l. Non est novum 26. ff. de legibus: qui sanè intellectus suadetur itidem ex prenotatis supra, num. 10. circa testium subscriptiones, quas pro solemnitate dicta lex 54. requirit; attamen de forma substantiali non habentur, ex l. 111. cod. tit.

12 Ex quibus inferitur, quod remota consuetudine, non erit reprobanda publica scriptura, si in duorum testium praesentia conficiatur, quoniam dum versamur in dubio ob constitutionum, ac sententiarum diversitatem, pro validitate actus responsuri monemur, l. Quoties 13. de reb. dub.

Ibi: Qua lege sancitur.

13 Subscriptio eorum, qui contrahunt, vel actum exercent, de quo instrumentum fit, apponi debet in protocollo, non in originali authentico, Parlador. decis. cap. 20. num. 15. Azeved. in l. 13. n. 41. tit. 15. lib. 4. Recop. Avendañ. de exequend. mand. part. 2. cap. 16. num. 2. verf. Quartus casus, Olan. concordant. jur. lit. 1. n. 58. Cur. Philip. part. 1. §. 17. num. 30. Carrasc. in Recop. cap. 11. num. 5. quod si scribere nescierint, aut nequiverint, pro illis unus ex testibus, vel alius se subscribit, ut in d. l. 13. cavetur, ac notant prælaudati. Quae solemnitas de jure communi, & Partitarum non desideratur, ut colligitur ex l. 54. tit. 18. p. 3.

Azeved. & Olan. ubi proxime. Sed vide legem Contractus, c. de fid. instrum.

Ad Num. 5.

Tabellio instrumenti conditor ei subscribere, propriumque signum apponere tenetur, alioquin nihil aget, l. 13. tit. 25. lib. 4. Recop. l. 54. tit. 18. l. 10. tit. 19. part. 3. Greg. Lop. in d. l. 54. gloss. 5. Azeved. in d. l. 13. num. 2. & 44. Cur. Philip. ubi proxime. Marant. de ordin. judicior. part. 6. tit. de product. instrum. num. 40. Paz in prax. annos. ult. de tabellion. n. 29. Morl. Empor. fur. part. 1. tit. de fid. instrum. quest. 3. n. 13. Carrasc. ubi sup. Pareja de instrum. edit. tit. 1. resol. 3. §. 2. n. 57. Signum verò imprimitur authenticae scripturae, quae pari traditur, non protocollo, sed in fine cujusque anni tenetur tabellio signum adijcere protocollo instrumentorum, quae illo confecerit anno, ut omnia sub uno signo contineantur, l. 12. tit. 25. lib. 4. Recop.

De jure communi signum tabellionis addere de solemnitate substantiali non est. Greg. Lop. & Azeved. ubi pronuper, Villalob. sup. lit. 1. num. 98. nisi aliud de consuetudine servetur, Marant. ubi proxime.

Verf. Haec sane sunt.

Est praeterea apud nos alia observanda solemnitas sub poena nullitatis, & aliis, quia nullam publicum instrumentum conferri potest, nisi in sigillata papyro, cujus supra meminimus num. 7. Pareja ubi proxime, n. 60.

Tandem tabellio agnoscere debet eos, 17 qui negotium gerunt, de qua cognitione testificatur, l. 54. tit. 18. part. 3. l. 14. tit. 25. lib. 4. Recop. Greg. Lop. in d. l. 54. gloss. 8. Azeved. in d. l. 14. Cur. Philip. ubi sup. Burg. de Paz in l. 3. Taur. n. 1279. Pareja sup. num. 59. Verum ex omissione hujus solemnitatis fides instrumenti non auferetur. Azeved. num. 7. Burg. de Paz num. 1284. Cur. Philip. ibid.

Ad Num. 6.

De reprobatione publici instrumenti per testes pluribus egimus Varior. lib. 2. cap. 13. ex num. 112. Et quidem valde communis est opinio docens, tam de jure communi, quam Regio duos testes non instrumentarios non sufficere ad infringendam publici instrumenti auctoritatem.

thoritatem, & quatuor postulat expref-
sim lex 117. tit. 18. p. 3. ubi Greg. Lop.
gloss. 2. Montalv. in l. 18. tit. 8. lib. 2. for.
Olan. concord. jur. lit. 1. ex num. 23. Bobad.
Polit. lib. 3. cap. 14. num. 48. Cevall.
quæst. 43. & 455. & de jure communi
tres saltem concurrere opus esse, tenent
haud pauci apud Farinac. de falsitat. quæst.
158. num. 34. Pluribus tamen placet,
duos testes omni exceptione majores
instrumentarii fidei evertere, etsi
instrumentarii non sint, quam sententiam
nostræ Præful amplectitur.

Verf. Prima conclusio.

- 19 Duo testes omni exceptione majores
adhuc non instrumentarii, si adversus
publicam deposuerint scripturam, ejus
fidem elidunt, ac destruunt. Ita probatur
ex legibus regis adductis per me in
d. cap. 13. num. 112. ac ex Interpretibus
cumulatis num. 124. & aliis, quos laudavit
Barbosa collect. cap. Tertio loco, n. 10.
de probat. & cap. Cum Ioannes, num. 12.
de fid. instrum. Adde Lanfranc. tract.
de fid. instrum. à n. 31. egregio compendio
rem istam enucleantem. Cum testes
oporteat omni exceptione majores existere,
Pareja de instrum. edit. tit. 1. resol. 3.
§. 2. num. 15. hæc qualitas erit præcisè
probanda, nec universalis præsumptio
idoneitatis præstabit. Menoch. conf. 380.
n. 11. Morl. d. tit. de fid. instrum. quæst. 6.
num. 5. quod regulariter verum est, ut
ex pluribus adnotavi variat. lib. 2. cap. 13.
num. 121.

Verf. Secunda conclusio

- 20 Quoties duo testes instrumentarii
inficiantur quod instrumento continentur,
fides illius evertitur. Pro hac assertionem
plures inveniantur apud me d. cap. 13.
num. 119. Quid si unus contra instrumentum
deponat, ibi, num. 122. de quo Lanfranc.
ubi super.

Verf. Instrumenta autem publica.

- 21 Instrumentum, ut in judicio probet,
exhiberi debet ipsi judici, nec proderit
coram tabellone, ac testibus presentari.
Barbosa collect. cap. Cum dilectus, n. 7.
de fid. instrum. Marant. de ordin. judicior.
tit. de product. instrum. n. 46. Paz in
Praxi, temp. 8. num. 103. Azeved. in l. 2. n. 3.
tit. 5. lib. 4. Recop. Rursus nec satis erit
producere scripturam judici, ut juxta

illud pronunciare valeat; nam vel idem
originale, vel transumptum in actis reponi
debet, ut fides illi possit adhiberi. Sic cum
pluribus tradidi Variat. lib. 1. cap. 1. num.
34. Nec ex instrumento non legitime
producto sententia ferri potest. Azeved. in l.
2. n. 6. tit. 5. lib. 4. Recop. Licebit tamen
judici ex illo se extrajudicialiter instruere,
Marant. n. 49.

Quod ita compertum est, ut si actor
cum libello instrumentum pro fundamento
suar intentionis produxerit, teneatur, ut
probet, post litem contestatam ipsum
reproducere. Paz ubi proxim. Canc. variat.
part. 1. cap. 19. n. 13. Azeved. in d. l. 2. n. 3.
qui rectè observat, de jure Regio
reproductionem non desiderari, quia l. 1.
cod. tit. jubetur actor cum libello primo
scripturas producere.

Ad Num. 7.

Instrumentum, etsi plura diversa capita
complectatur, integrè exhiberi judici
debet: adversario autem transumptum
tradendum non est, nisi ejus partis,
qua producens ad litem utitur. Barbosa
collect. cap. Contingit, num. 2. de fid.
instrum. & cap. Cum persone, num. 4.
de privileg. in 6. Azeved. in l. 3. n. 3. tit. 5.
lib. 4. Recop. Orosc. in l. 1. §. Edenda, n. 3.
ff. de edend. quod ita est, si producens
penes se seriem totius instrumenti habuerit,
alioqui edere judici non compellitur,
nisi partem, qua est usus, velut si
legatarius exhibeat clausulam testamenti,
quam cum debita solemnitate de originali
extrahi postulavit. Canc. variat. part. 1.
cap. 19. n. 25.

Ibi: Sed si ille, contra quem.

Sed si parte instrumenti exhibita,
adversarius postulet, ut totum edatur,
erit audiendus: quod limitatur ex
pronuper adnotatis, ipseque si sua interest,
producere debebit integram scripturam
ex originali extractam, Secundo limitatur,
si litigans petat, ut accusationem, vel
petitionem adversus producentem instituat,
Greg. Lop. in l. 112. gloss. 1. tit. 18. n. 3.
& in l. 113. gloss. 2. cod. tit. Quamquam
de jure transumptum instrumenti producti
trahi debet pari adversæ abque die
confectionis, l. 1. §. Editiones, ff. de edend.
d. l. 112. partit. l. 3. tit. 5. lib. 4. Recop.
id apud nos in usu non est, sed ut
producat in judicio, editur litiganti,
Azeved. in d. l. 3. n. 12. Consultur

- 26 Consultur producenti instrumentum
quoad unum caput, ne ex aliis sibi
præjudicium generetur, ut protestationem
præmitat, quod illud non producit,
nisi quatenus sibi expedit. Canc. d. cap.
19. n. 6. Azeved. sup. n. 16. Sed eam
cautelam inanem reputat Cevall. commun.
cont. comm. quæst. 696. Parlad. quotid.
lib. 1. cap. fin. p. 1. §. 5. n. 21. Concordari
ita possunt, ut scilicet protestatio proficiat,
ne videatur producens fati omnia in
scriptura comprehensa; non tamen erit
impedimento quominus iudex decernat
ex producto instrumento, si quid in
favorem adversarii contineat, de quo
Cevallos egit.

Verf. Secundò, est hac in re.

- 27 Producent instrumentum, etsi petenteat,
nequibit illud ex actis detrahere. Orosc.
in l. 1. §. Edenda, num. 2. ff. de edend.
Azeved. in d. l. 3. num. 5. fit enim
productione commune; ideo si petat,
adversario est edendum, cui jus
quæsitum auferri non poterit. Morl. Emp.
Juris part. 1. tit. de fid. instrum. quæst. 6.
num. 17. verf. Ex quibus, Cevall. g. 696.
num. 3. Azeved. in l. 3. num. 13. tit. 5. lib. 4.
Recop. Ant. Fab. in ration. ad d. l. 1. §. Edenda.
Quod restringitur, nisi instrumentum
impugnetur; nam illud retrahi
producenti permittitur, Boët. decis. 252.
num. 4. Azeved. ubi proximè, & probatur
ex l. 3. c. de fid. instrum. l. 116. tit. 18. p. 3.

Ad Num. 8.

- 28 Jure Canonico, & communi licet
instrumenta producere, donec in causa
conclusum non est: deinceps regulariter
non admittantur. Idem statuitur l. 34.
in fin. tit. 16. p. 3. ubi Greg. Lop. gloss. 5.
Lanfranc. de fid. instrum. num. 29. Barbosa
collect. cap. ex tenore, num. 18. de testib.
Morl. sup. quæst. 5. num. 1. Canc. cap. 19.
n. 9. Mascard. de probat. concl. 926. num. 1.
Cevall. quæst. 650. num. 1. Did. Per. in l. 6.
tit. 11. lib. 3. Ordin. Marant. de ordin.
judicior. part. 6. tit. de product. instrum.
num. 47. Parlad. quotidian. lib. 2. cap. 17.
num. 1. Instrumenta verò, si de novo
habeantur, usque ad sententiæ prolationem
recipiuntur. Menoch. de arbitrar. casu 241.
Mascard. ubi proximè, Morl. d. quæst. 4.
Cevall. ac Did. Per. ubi sup. apud quos
haud paucas limitationes invenies. Si
exhibeatur instrumentum D. de Farin. Covar. Enucl.

extra tempus legitimum, illud actis ad-
jungi actuario non licet; iudex tamen
perlegere non vetatur, non ut illo in vim
probationis decidat, sed ad animi
instructionem. Marant. sup. n. 49.

Quod si iudex præcipiat instrumentum
edi termino præfinito, sub comminatione,
quod postea non admitteatur, eo clasplo,
fidem non merebitur. Azeved. in l. 2. num. 2.
tit. 5. lib. 4. recop. Conrà ubi causa
adversarii ex mora non fit deterior,
tenet Lanfranc. sup. num. 30. Adde
Barbos. collect. l. fin. num. 6. de fid. instr.

Ibid: Quod modò jure Regio.

Jure nostro Regio actor unà cum libello,
quo jus suum in judicium deducit,
instrumenta producere jubetur, reus
verò intra viginti dies, l. 1. & 2. tit. 5.
lib. 4. Recop. Paz in Praxi, temp. 8. n. 143.
Bobad. Polit. lib. 5. cap. 3. n. 41. Pichard.
manuduct. part. 1. §. 4. num. 2. Villalob.
Errat. comm. opin. lit. 1, n. 123. Cur. Philip.
part. 1. §. 16. num. 32. Olan. concord. jur.
lit. 1, num. 61. Parlad. d. cap. 17. n. 12.

Ibi: Hodie tamen receptum est.

Forensis usus adversum Regias Constitutiones
induxit, ut scripturæ ab utraque parte
productæ absque necessitate juramenti
usque ad conclusionem in causa recipiantur:
hujus praxis meminere Azeved. in d. l. 2.
recop. num. 1. & Pichard. ubi proximè,
qui subdit usum à producente probandum,
alioqui servabitur quod jure nostro
statutum habetur.

Ibi: Nec in hoc ulla contingere potest.

Si constet saltem per jururandum
producentis, quod instrumentum de novo
repererit, etiam post conclusum in causa,
jure nostro admitteatur, donec sententia
proferatur, & ita praxi receptum
restatur Bobadilla ubi proximè, quæ
juri communi convenit, sicut prænotatur
suprà, n. 29. observant Azeved. in d. l. 2.
n. 5. Did. Per. in l. 6. tit. 11. lib. 3. Ordin.
Canc. d. cap. 19. n. 10. Cevall. quæst. 650.
Morl. d. tit. de fid. instrum. g. 4. num. 3.
Villal. Olan. & Pichard. ubi proximè.
Verum hæc restringere oportet, ut per
Menoch. d. casu 241.

Ibi: Facilius tamen admititur.

34 Proxima resolutio, quæ est Bartoli doctrina, tunc vel maximè erit in praxi amplectenda, cum latâ sententiâ nullus litiganti, qui intendit scripturam producere, recursus supplicationis, aut provocationis relinquatur, ut adnotant Morl. & Villalob. ubi proxime; nam ubi majus periculum vertitur, cautius oportet agere, l. 1. §. Sed etsi quis, de Carboniano edito.

Verf. Est tamen hac in re.

35 Non licet procuratori juramentum in animam domini præstare, quod instrumentum, quod producit post conclusum in causa, de novo fuit reperiendum, nisi speciale ad hoc mandatum exhibuerit, Morl. sup. n. 4. Villalob. n. 113. §. De jure regio, Azeved. in l. 1. num. 75. tit. 5. lib. 4. Recop. regulariter namque procurator etiam cum libera nequit in animam domini jurare sine speciali mandato, Tusch. lit. M. concl. 52. num. 9. Surd. decif. 159. n. 1. Barbosa cum aliis collect. cap. Qui ad agendum, n. 5. de procurator. in 6. At si procurator idem, adhibita diligentia, instrumentum de novo invenierit, nihil erit impedimento, ut juret in anima sua.

Verf. Sed etsi lege.

36 Ubi evidenter apparet de bono jure illius, qui producere conatur instrumentum post conclusum in causa, absque onere jurisjurandi debet admitti, cum alioqui ipse iustitia profusus sit petitura, quoniam aliud non superest auxilium, Mascard. d. concl. 926. n. 26. Did. Per. in l. 6. verf. Fallit quarto, tit. 1. lib. 3. Ordin. nec juris stricti observantia tantum est deferendum, ut evidentiâ, ac naturali æquitate præponatur, l. Si servum 91. §. Sequitur. ff. de verb. oblig. ibi: Sub autoritate juris scientia plerumque perniciosè erratur: & l. Divus 8. ff. de restit. in integr. ibi: Etsi nihil facile mutandum est ex solemnibus, tamen ubi æquitas evidens postulat, subveniendum est. Quod maximè congruit Regalium Prætoriorum egregiis iudiciis, quos D. Covar. alloquitur, cum veritate cognita procedere valeant, l. 22. tit. 4. lib. 2. l. 10. tit. 17. lib. 4. Recop. ubi Azeved. num. 59, in simili rectè differit.

Ad Num. 9.

Instrumentum per tabellionem solemniter confectum publicum est, si demque ut tale facit non solum quoad illos, inter quos negotium geritur, sed etiam quoad omnes, veluti si res majoratus legitime distrahat; nam instrumentum venditionis publicum nedum in possessorem, qui alienavit, sed & adversus successores vires obtinebit. Similiter si quis à non domino fundum emerit, ac usuceperit, instrumentum adversus verum dominum agentem plenè probabit, Lanfranc. de fid. instrument. num. 14. Tusch. lit. S. concl. 74. n. 3. Sed authentica scriptura quoad executionem non nocebit, nisi contentis in illa, ipsorumque hæredibus, Cancr. variar. part. 1. cap. 17. n. 34. Pichard. cum aliis manu duct. part. 2. §. 2. num. 6. Lanfranc. ubi proxime. Per contrarium si instrumentum irritum pronuncietur, ac fidecarens per sententiam, quæ in rem iudicatam transierit, quoad nullum faciet probationem. Pareja ex aliis de instrum. cedit. tit. 1. resol. 3. §. 2. num. 108.

SUMMARIUM.

- 1 Tabellioni an liceat alii committere instrumenti confectioem, aut aliena manu illud scribere, & num. 2.
- 3 Exemplo scriptura non creditur, nisi appareat originale: quod multipliciter limitatur.
- 4 Princeps valet præcipere, ac statuere, ut exemplum scripturae probet, & minus legitime probationi plena fides adhibeatur.
- 5 Scriptura referenti non datur fides, nisi constet de relato.
- 6 Quod declaratur.
- 7 Tabellione decedente, morbo, aut aliâs impedito ad longum tempus, liberum erit alii ex illius registro instrumenta extrahere, quibus juris solemnitate adhibita plena fides præstatur.
- 8 Vitum extrahenti liceat quicquam addere, aut detrabere ex consuetis, ibid.
- 8 Defuncto tabellione, an successor tabellioni permittatur ex protocollo antecessoris deducere scripturas absque iudicis autoritate.
- 9 Tabellione impedito mandante, ut alius

- alius ex illius registro extrahat instrumentum, iudicis autoritate opus non est.
- 10 Idem erit, si tabellio alii in officio succedat Principis iussu.
- 11 Tabellione cessante in officio, vel illo privato, quomodo successor acta, & protocollo tradenda.
- 12 Vtrum in transcriptione publici instrumenti testes debeant intervenire, qui originali adfuerunt.
- 13 Si plures notarii interveniant actui, quisque solus potest de illo instrumentum condere.
- 14 Ex originali quod parti traditur, exemplar assumi potest, & probat, intercedente iusta causa, & juris solemnitate.
- 15 Ubi exemplum sigillo Principis, Prælati, aut Magnatus comprobatur, an ad extractionem iusta de sideretur causa.
- 16 Exemplar scripturae ab alio deductum an probet.
- 17 In extractione exempli semper non desideratur citatio eorum, quorum interest.
- 18 Transumptum scripturae, etiam solemnitate servata fidem non facit, nisi in eos, qui sunt citati.
- 19 Sed præsumptionem etiam in non citatos producit.
- 20 Exemplar partium assensu comprobatum plene probat in assentientes, etsi iudicis autoritas in transumptione defuerit.
- 21 Exemplar desumptum ex alio iudicis præcepto apud acta relicto, si solemnitas juris præcedant, quantum fidem mereatur.
- 22 Limitatur.
- 23 Præfatum exemplar non trahit executionem paratam.
- 24 Exemplum iussu iudicis assumptum, & apud acta collocatum, nequit deinceps argui de falsitate, etsi ex originali serie aliqua suspicio deprehendatur.

Aliud juris erit, si ab hoc exemplo aliud desumatur, quod in diverso iudicio adversus tertium producat, ibid.

- 25 Temporis diuturnitas supplet in instrumentis solemnitatum defectum: quod subsequentibus numeris explanatur.
- 26 Scriptura antiqua omni solemnitate deserta, in qua de autore tabellione mentio non fit, nullam fidem mereatur, sed solum præsumptionem ex qualitate loci, ubi reperita est, producit, & num. 32.
- 27 Quid si tabellio author fuisse narretur, D. de Faria Covar. Enucl.

- nec ulla falsitatis occurrat conjectura, solemnitate deficiente.
- 28 Quid in exemplo à tabellione, omisso solemnitatibus, extracto.
- 29 Quid si in exemplo antiquo tabellio restitueretur, omnes intervenisse solemnitates, illas exprimens.
- 30 De differentia solemnitarum, & que adhibita presumantur, & qua probari debeant.
- 31 Quoties ex contextu instrumenti defectus solemnitatis patet, temporis diuturnitate suppleri non potest.
- 32 Expressio alicujus solemnitatis, prætermisissis ceteris, nocet magis instrumento, quam si omnes mitterentur.
- 33 Si exemplum quod contrahi intenditur, cedere non possit in detrimentum alicujus, citatio nulla desideratur, & sola iudicis autoritas sufficit.
- 34 Quoad Principis privilegia exemplo non adhibetur fides, nisi aliud exprimat, & tunc an partis citatione opus sit.

CAPUT XXI.

Ad Num. 1.

Tabellio prohibetur per alium instrumentum condere de actu, cui ipse interfuit: permittitur tamen committere confectioem, modo se subscribat, propriumque signum imponat scripturae. Idem de exemplatione dicendum, si per se corrigat instrumentum, & à mendis expurgat, antequam subscriptione, ac signo autoritatem conferat. Gregor. Lop. in l. 5. gloss. 2. tit. 19. part. 3. Cujac. in authent. de tabellion. collat. 4. Paz in praxi, annotat. ut. de tabellion. num. 30. Azeved. in l. 13. num. 3. tit. 25. lib. 4. Recop. Didac. Per. in l. 2. verf. Duodecimo dubitatur, tit. 5. lib. 2. Recop. Mascard. de probat. conclus. 711. num. 40. Ioan. de Grassis tract. de substantial. procurator. verf. Manu mea, num. 2. & ita de consuetudine apud nos servari, neglectâ formâ dictæ legis 5. Partiar. testantur Gregor. Lop. & Azeved.

Si quis tabellio, quia manum debilem, vel tremulam habet, scribere impediatur, poterit aliena juvari, ut propria subscribat, & signet; ipse enim literas, & characterem pericit, quantum aptitudo per alium suppleatur. Peralta in rubric. num. 17. ff. de legat. 1. Azeved. ubi sup. num. 5. Quisquis tabellionis officium obtinet in Cancellariis, vel oppidis, per se exercere astringitur.

tur, nec licet per substitutum inservire, l. 1 tit. 18. lib. 2. Ordinal. 33 tit. 20. lib. 2. l. 6. tit. 2. lib. 7. Recopil. Avendañ. de exec. mandat. part. 1. cap. 3. n. 5.

Ad Num. 2.

3 Exemplo instrumenti etiam publici fides adhibenda non erit, nisi originale exhibeatur, l. 114. tit. 18. part. 3. ubi Greg. Lop. gloss. ult. Salgad. de retent. Bullar. part. 2. cap. 24. num. 34. Cujac. in cap. 1. de fid. instrum. Morla Empor. Tur. part. 1. tit. de fid. instrum. quæst. 1. per cor. Osuald. ad Donell. lib. 25. cap. 8. Villalob. Avar. commun. opinio. lit. 1. n. 115. Gratian. disceptat. cap. 859. à princ. Marefcot. variar. lib. 1. cap. 81. num. 2. Alfar. de offic. fiscal. gloss. 26. num. 2. Pareja de instrum. edit. tit. 1. resol. 3. § 3. n. 3. & procedit etiam quoad personas privilegio quovis gaudentes. Pareja ubi nuper, Gratian. num. 1. Mascard. num. 13. quæ communis conclusio multifariam limitatur, ut videre licet apud prælaudatos, præsertim Mascard. & Parejam latissimè differentes, ac Genuam de script. privati. lib. 1. quæst. 16. Scacc. de judic. lib. 2. c. 11. à num. 524.

Ibi: Quamobrem poterit.

4 Princeps & lege generali, & rescripto in causa specialiter in tertii præjudicium præcipere ex justa causa poterit, ut exemplata scripturæ plena fides adhibeatur, Mascard. concl. 711. n. 14. 15. Cald. Pereyra de empt. & vendit. cap. 35. num. 45. Barbosa collect. cap. 1. num. 6. de fid. instrum. Avil. in cap. 19. Prator. n. 2. sub verb. Trasluden, Menel. in l. Sancimus, num. 2. C. de divers. rescript. Gratian. sup. num. 13. Pinel. in rubric. part. 1. cap. 2. num. 13. C. de resc. vendit. Alfar. sup. n. 7. Genua num. 14. & regulariter Principi licet statuere, ut minus legitimis probationibus in judicio credatur, Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 25. num. 2. Neque refragant constitutio capitis 1. de fid. instrum. cum Princeps, imò nec privatus sic propria lege ligetur, ut ab ea discedere non valeat, l. Si quis in principio 22. de legat. 3. l. 22. tit. 1. p. 6. Par. de Puteo tract. de reassumpt. instrum. rubric. 7. n. 9. Præterquam quod Cujac. in d. cap. 1. literam corrigat, & non ad exemplaria, sed aut exemplaria, legendum putat.

Vers. Quod si fiat.

Regulariter non creditur scripturæ referenti, nisi constet de relata: quod limitatur hic, si idem notarius instrumentum referens, ac relatum confecerit, veluti si de mandato mentio fiat in scriptura venditionis: sed id impugnat Morla d. tit. de fid. instrum. q. 1. n. 22. nam opus est, ut mandati series inferatur principali scripturæ, alioqui dignosci nequibit, an sit sufficiens ad actum, qui geritur, de quibus Salgad. d. cap. 26. à num. 57. Afflict. decis. 273. & ibi Urfill. Avil. in cap. 15. Prator. num. 23. vers. in tantum est, Cur. Philip. part. 2. §. 7. num. 8. fusc Mascard. concl. 924. Barbosa collect. an. authent. Si quis in aliquo, num. 3. C. de edend. Castill. contror. lib. 2. cap. 16. num. 60. Sed si rescriptum Principis referatur ad aliud instrumentum, non probare, nisi de relato confiterit, voluit Salgad. num. 59. Contrarium placuit Mascard. num. 9. & 10. Adde contra conclusionem tenentem Gratian. discept. cap. 268. num. 35.

Ubi instrumentum mentionatum non 6 est necesse ad substantiam principalis, etsi illud non exhibeatur, hoc exequi poterit, Mascard. num. 14. Urfill. num. 4. Cur. Philip. ubi proxime, & ibi exempla traduntur.

Ad Num. 3.

Tabellione defuncto, vel furore, aut 7 morbo in perpetuum, sive ad tempus longum impedito, licebit alii ex illius registro instrumenta publica extrahere, quæ plenam fidem facient, modo interveniant judicis autoritas, partium citatio, & cætera quæ habentur in cap. Cum p. tabellio, de fid. instrum. ac referunt Rebuff. in l. Notionem, §. Instrumentorum, de verb. signif. Aviles in cap. 19. Prator. verb. Trasluden, num. 1. Sic tenent Tusch. lit. T. concl. 374. n. 5. Greg. Lop. in l. 114. gloss. fin. tit. 18. part. 3. Marefcot. variar. lib. 1. cap. 18. à princ. Barbosa collect. d. cap. Cum p. tabellio, n. 12. Menel. in l. 3. num. 5. C. de divers. rescript. Pareja de instrum. edit. tit. 1. resol. 3. §. 3. num. 119. Mascard. concl. 711. n. 25. & 41. Lanfranc. de fid. instrum. num. 12. Parlad. quotidian. lib. 2. cap. fin. part. 1. §. 12. limit. 2. num. 18. & 19. Urfill. ad Afflict. decis. 6.

De jure communi hujusmodi tabellioni

lioni permittebatur clausulas consuetas adjicere, cum scilicet ex bastardello, seu imbreviatura in extensum, seu mundum instrumentum deducebat. At jure nostro regio nihil addere, aut detrahere poterit, nec enim apud nos per imbreviaturam conficere scripturam licet. Parlad. d. l. 2. cap. 20. n. 21.

Vers. Primum est observandum.

9 De jure communi tabellio decedens poterat sicut de propriis bonis etiam de registris, & actis, quæ confecerat, disponere: unde quæstionis est, an hæres, aut legatarius tabellio possit ex eis protocollis sibi relictiis scripturas extrahere absque aliqua solemnitate autoritatis judicis, ac citationis. Ast apud nos inanis erit ea disputatio, nam mortuo tabellione, per Magistratum acta, & registra custodiæ traduntur, donec successor in officio ea autoritate publica excipit, l. 55. tit. 18. part. 3. Gregor. Lop. gloss. 4. l. 24. tit. 25. lib. 4. Recop. ubi Azved. quod si interim oporteat instrumentum ex illis registris assumere, desideratur judicialis autoritas, citatioque partis, quanquam tabellio hæres defuncti ipsa apud se retineat, ut depositarius. Greg. Lop. in d. l. 55. gloss. 5. Parlad. d. cap. 20. num. 20. Avil. sup. num. 4. Villalob. Avar. commun. opinio. lit. 1. num. 53.

Vers. Utrum ad Partem mitari sententiam.

10 Licet sit controversum, an judicis autoritas debeat intervenire, cum tabellio impeditus mandat alii ex suo protocollo instrumentum authenticum extrahere; id tamen decisum habemus: & non requiri constat l. 55. tit. 18. part. 3. ubi Greg. Lop. gloss. 1.

Vers. Hoc ipsum plerumque.

Quoties tabellio Principis autoritate alii in officio succedit, non eget judicis facultate, ut fidem faciant instrumenta, quæ ex antecessoris registro transferuntur, l. 55. tit. 18. part. 3. l. 24. tit. 25. lib. 4. Recop. Parlad. ubi proxime, Pareja num. 127. Tusch. lit. E. concl. 550. num. 9. Mascard. d. concl. 711. num. 76. Paratamque executionem merentur. Parlad. d. limit. 2. num. 21.

Vers. Secundo est animadvertendum.

Adde Parejam de instrum. edit. tit. 5. 111. resol. 1. num. 12. Aviles in cap. 36. Prator. verb. Sean guardados, Bobadil. Politic. lib. 2. cap. 16. num. 119. ubi quod tabelliones, si cessent in exercitio, tenentur succelluri protocolia, & acta exhibere. Privatis munere illa sunt auferenda, & quoties traduntur, jubent leges, ut describantur: sic ex inventario apparet, an ulla penes tradentem notarium remanserint, quæ edere compelletur quocumque tempore. Pacian. de probat. lib. 2. cap. 64. num. 16. & 17. Pareja sup. tit. 5. resol. 1. num. 25.

Vers. Tercio, etiamsi jure communi.

Videas d. l. 55. Partit. qua cavetur, ut 12 in exemplatione instrumenti adhibeantur duo ex testibus instrumentariis, si vixerint, quod jure Neapolitano observatum refert Par. de Puteo tract. de reassumptio. instrum. rubric. 3. Verum hujusmodi solemnitate quoad nos in consuetudinem abiisse, testis est Greg. Lop. in eadem l. 55. gloss. 6.

Vers. Quod si contingat.

Si duo, pluresve notarii rogentur, 13 omnes rei gerendæ adistere debent, sed quisque eorum solus instrumentum conficere valebit. Menoch. de arbitrar. casu 178. ex num. 7. Mascard. concl. 711. num. 46. At ad rem, de qua agimus, hæc quæstio nihil refert; nam etsi plurimi in exemplatione interveniant notarii, exemplo fides adhiberi ex multiplicata exemplantium non debet. Mascard. num. 11. Marefcot. variar. lib. 1. cap. 81. num. 3. & 18. Parlad. d. cap. fin. §. 12. limit. 2. num. 18. Gratian. discept. cap. 859. num. 1.

Ad Num. 4.

Ab originali authentico, quod parti, 14 cujus interest, tradi solet, exemplum jure extrahitur, urgente justa causa, solemnitateque præmissa, veluti ob vetustatem, periculumve amissionis. Mascard. sup. à num. 17. Pareja tit. 1. resol. 3. §. 3. n. 123. Barbosa collect. cap. fin. n. 2. de fid. instrum. Cujac. ibid.

15 Sed si Principis, Prælati, aut Magnatis sigillo exemplum roboretur, causam non desiderari scripsit Greg. Lop. in l. 114. gloss. ult. tit. 18. p. 3. qua hoc requiritur, ut illud fidem mereatur; nec enim iusta existente causa, sigillo opus est, nisi dicamus id desiderari, ut quoad omnes plenam fidem obtineat, quam regulariter non consequitur, ut D. Covar. statim docet: semper verò iudicis auctoritate opus est, licet adsit causa. Greg. Lop. ibi.

Ibi: Secundò, hec exemplatio.

16 Exemplum ut probet, deducendum erit ex originali, non ex alio exemplo; nam exemplum exempli omnino fide carere plerisque placet, licet D. Covar. dissentiat, de quo Mascard. concl. 712. per tot. Tusch. lit. E. concl. 550. num. 15. & lit. S. concl. 374. ex num. 32. Pareja latissime d. resol. 3. §. 4. Marecot. Variar. lib. 1. cap. 81. à num. 15. Maltrill. decis. 45. n. 3. Gratian. ubi proximè, num. 33. Genua de script. priv. lib. 1. quæst. 16. num. 15. at huiusmodi instrumentum, etsi fidem facere concedatur, solum est inter eos, quos ad exemplationem citatos fuisse constiterit, sicut noster Præses opinatur.

Ibi: Tertio exigitur ad solemmem.

17 Inter ceteras solemnitates, quæ ad confessionem exempli postulantur, præcipua habetur partium citatio. Pareja d. §. 3. n. 120. Barbosa collect. cap. Cum P. tabellio, num. 3. de fid. instrum. Mascard. concl. 711. num. 19. Gratian. cap. 859. n. 4. apud quos plurimi. Quæ conclusio nonnullas patitur exceptiones, quarum meminere Pareja à num. 123. Barbosa sup. vers. Hæc tamen citatio, Mascard. num. 20. cum seqq. in quibus ea recensetur, ut si idem notarius protocolli auctor, qui rei gesta interfuit, exemplum extrahat, nulla desideretur citatio. Pareja num. 128. Mascard. n. 22. Barbosa ubi proximè. At distinguere oportet eam Pareja num. 24. 25. nam si tabellio referatur ad proprium registram, nec iudicis præceptum, nec citatio partis desideratur, cum hoc exemplum pro originali habeatur. Greg. Lop. in l. 114. tit. 18. p. 3. Pareja num. 20. Morl. Empor. fur. part. 1. tit. de fid. instrum. quæst. 1. n. 8. Barbosa n. 2. vers. Quando verò, Parlad.

d. §. 12. lim. 2. num. 21. Sed si ex originali authentico transcribat, solemnitas citationis, iudicisque auctoritas adhiberi debet, quantumvis illud ipse confecerit. In memoriam tamen est revocanda distinctio, de qua sup. cap. 19. num. 10. & licet, sicut ibi obiter prænotavimus, Pareja senserit, non deficere fidem instrumento, omnia legis regie solemnitate, non caret dubio, cum forma tabellionibus præscribat; ideo contra sensit cum aliis Salgad. de revent. Bullar. p. 2. cap. 24. num. 34.

Ad Num. 5.

Transumptum publici instrumenti, etiam solemniter extractum non facit fidem, nisi adversus eos, qui citati acquieverint exemplationi, aut contradicentes fuerint superati. Paz de tenut. cap. 26. num. 64. Pareja d. resol. 3. §. 3. num. 118. 122. & 126. de quo tamen non immerito disputari posset; nam cum hoc exemplum sit instrumentum publicum, suos operari debet effectus quoad omnes, ut D. Covar. cap. in fin. prædocuit, & assentiuntur Paz, & Pareja, dum ille tenuit, exemplum instrumenti nocere citato majoratus possessore, cæteris successoribus, sicut noceret originale, de quo Paz. num. 66. quem refert Pareja num. 131. Sed si plures unico instrumento obligati reperiantur, ejus exemplum non probabit contra non citatos, etsi aliqui citarentur; nam quoad illos exemplar ritè extractum non est; atque ita D. Covar. est accipienda sententia. Aliud est quoad illos, qui citari non debuerunt, ac indirectè exemplum præjudicat, de quibus Paz dissolvit. Tusch. lit. S. concl. 374. n. 39.

Ibi: Tametsi quandam præsumptionem.

Quamquam exemplar in non citatos 19 fidem plenam non faciat, præsumptionem tamen in illos operatur pro iudicis arbitrio, quæ usque ad semiplenam probationem extendi poterit, circumstantiis perpensis, præsertim si originale amissum constet. Mascard. concl. 711. num. 12. 26. 56. & 87. Tusch. lit. S. concl. 374. num. 22. Pareja d. 3. num. 160. Genua sup. num. 20.

Verf.

Verf. Poterit camen.

20 Exemplar partium assensu comprobatum plene probat quoad consentientes, etsi iudicis non interveniat auctoritas. Mascard. n. 52. cum seqq. Avil. in e. 19. prætor. verb. Traßladen, num. 1. Pareja num. 78. ubi plures. Idem erit si partes exemplum in iudicio produxerint, quia probare censentur. Mascard. num. 88. Sed aliis officiet. Idem num. 55. An sit sit tacitus consensus, disputat latè Pareja ex num. 79. Genua n. 42.

Ad Num. 6.

21 Si originale in iudicio productum reddi jubeatur per iudicem, transumptio in actis relicto cum adversarii citatione, deinceps poterit ab hoc exemplari aliud deduci, accedente iudicis jussu, ac partis citatione: quod plenam fidem merebitur, modò transcribatur ab ipso actorum notario. Greg. Lop. in l. 114. tit. 18. part. 3. gloss. ult. Mascard. concl. 711. à num. 66. & concl. 712. num. 6. Pareja §. 3. num. 135. & §. 4. num. 18. Ursil. ad Afflic. decis. 273. num. 5. & decis. 282. num. 9. Tusch. sup. conclus. 374. num. 71. Quod si exemplum exempli reperitur apud acta, transumptum ab illo fide carebit plena, ut voluit Tusch. lit. E. conclus. 550. num. 2. de quo latissime Pareja d. resol. 3. §. 4. à n. 19. ac tenendum videtur, tantam fidem ultimo exemplari ex actis deducto adhibendam esse, quanta primo deberetur extra processum: nec acta fidem producti instrumenti augere possunt, quamquam de illa testentur ad probationem faciendam.

22 Restringitur præfata principalis conclusio, si producta, ac exemplo instrumento, pars petat adversa, ut iterum edatur originale, quod de falso arguere contendit; etenim si producat illud exhibuerit, exemplum apud acta relicto nullam fidem merebitur. Azeved. in l. 3. n. 18. tit. 5. lib. 4. Recopil. & consequenter nec exemplo ab illo exemplari crederetur.

23 Quamquam exemplum exempli existentis apud acta probet, paratam tamen executionem nunquam adipiscitur. Mascard. d. conclus. 711. num. 74. Tusch. lit. S. concl. 374. n. 32.

24 Exemplum ex originali extractum, postquam actis conjungitur, per se fidem facit, adeo ut si originale deinceps

appareat aliqua falsitatis suspicione maculatum, velut abrasione, vel emenda, nequeat per adversarium impugnari. Mascard. num. 68. At quavis hoc verum putetur, nihilominus si ab hoc exemplari aliud deducatur, poterit is, contra quem in iudicio fuerit exhibitum, postulare ut originale edatur; & si suspectum de falsitate convincatur, nec exemplar ejus transscriptum ex actis subsistet ad probationem; nam etsi, ut sensit Mascardus, per productionem instrumentum censetur approbatum, restringi tamen debet quoad iudicium illud, ac in præjudicium approbantis: sed hoc non officiet tercio, contra quem exemplum producit, cum res sit inter alios acta, ex l. sepe, cum vulgaris, ff. de re judic.

Ad Num. 7.

25 Communiter fertur, ob temporis antiquitatem suppleri defectum solemnitatum, ut fidem faciat instrumentum, quoniam intervenisse omnes substantiales existimatur. Tusch. lit. E. concl. 550. num. 20. & lit. S. concl. 374. num. 68. & 98. Castill. controvers. lib. 2. cap. 16. ex n. 56. Mascard. d. conclus. 711. ex num. 81. Paz de tenut. cap. 26. num. 17. Avil. in cap. 19. Prætor. verb. Traßladen, num. 3. Ant. Gabr. commun. lib. 1. concl. 1. num. 32. Pareja de instrum. edit. tit. 1. resol. 3. §. 3. n. 49. Menes. in l. 3. num. 13. C. de divers. rescript. Quot annorum lapsus desideretur ad huiusmodi solemnitatum supplementum, certò definiti non potest, Centenarium tempus regulariter antiquitatem operatur: at in materia probationis iudicantis arbitrio committitur, sicut ex dicendis apparebit, ac docet Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 3. n. 2. Pareja, pluribus laudatis, ubi proximè, num. 82. & 86.

Verf. Ceterum, quia hæc in questione.

De qua latè Cravet. tract. de antiquitatib. tempor. part. 3. §. ult. incip. Vidimus in genere, Pareja d. §. 3. ex n. 49. Girona de privileg. q. 132. ex n. 638.

Verf. Primus etenim.

Si scriptura producatur omni cærens 26 solemnitate, nec auctor enuncietur tabellio, fidem nullam ex antiquitate temporis

temporis obtinebit; aliqualem verò operabitur præsumptionem, si reperta probetur in publico loco, velut archivo, in quo non solent instrumenta nisi authentica reponi. Gratian. d. cap. 859. num. 30. Pareja sup. n. 27. & 41. Mascard. num. 64. Imò & privatæ scripturæ ex archivo deductæ fides adhibetur, Pareja d. resol. 3. §. 5. num. 4. & pro antiquo instrumento præsumitur, Menoch. de præsumpt. lib. 1. quæst. 48. num. 26.

Verf. Secundus casus.

- 27 Quoties in instrumento narratur à tabellione confectum, publicum esse præsumitur, si centum anni à die confectiois præterierint, nec alia concurrere debent adminicula, omni scilicet falsitatis suspitione cessante. Pareja ex pluribus d. §. 3. num. 59. Menoch. lib. 2. præsumpt. 78. num. 11. Urfill. ad Afflic. decis. 245. num. 45. Mascard. concl. 1097. à num. 6. Greg. Lop. in l. 115. gloss. 5. tit. 18. p. 3. Gratian. disceptat. cap. 554. num. 35. Et licet Pareja num. 60. post Cravet. de antiquit. temp. part. 3. §. ult. n. 18. opinetur alias requiri conjecturas, seu probationem, aliud tamen est cum D. Covar. tenendum, cui accedunt Gratian. n. 42. Mascard. n. 8. & 9. & receptum apparet: quod ex aliis limitat Pareja n. 65. ubi de maximo præjudicio controverteretur, sicut de auferendis majoratus bonis.

Verf. Tertius casus.

- 28 Ubi quæstio non est de tabellionis fide, sed in exemplo nulla invenitur solemnitas ex iis, quæ ad exemplationem postulatur, nec refertur interfuisset, illi non creditur, nisi aut centum effluxerint anni, aut triginta cum observantia per usum, vel possessionem ejus, de quo in scriptura actum apparet. Menoch. præf. 80. lib. 2. & lib. 3. præf. 132. n. 79. Gratian. cap. 268. n. 3. Barbosa collect. cap. Pervenit, num. 3. de empt. & vend. Garc. de nobilit. gloss. 4. num. 31. & 32. Tiraq. de præscrip. §. 1. gloss. 4. num. 87. Pareja d. §. 3. num. 56. cum seqq. at Menoch. num. 64. id iudicis arbitrio committit. Observantia debet esse vera, cum scientia, & patientia ejus, cujus interest: nec præsumpta prodest. Barbosa & Menoch. ubi proxime. Pareja num. 149. qui latissime de hujusmodi observantia requisitis agit ex n. 136. Gratian. discept. cap. 268. ex num. 7.

Verf. Quartus casus.

Cum exemplo tabellio inferit cunctas intervenisse solemnitates, eas sigillatim exprimens, ei fides tribuitur, si quadragenarium præterierit spatium. Menoch. d. præf. 132. num. 54. & 55. Mascard. concl. 1316. n. 10. & 11. De tempore variæ sunt sententiæ, ut videre licet apud Menochium.

Hic pro enucleatione casuum, quos D. Covar. discernit, oportet observare, solemnitates esse in duplici differentia; alia enim sunt intrinseca, quæ actui coherent, ac inseparabiliter debent comitari, & hæc intervenisse præsumuntur; alia extrinseca, quæ actum præcedere, ac subsequi possunt, nec illi præcisè junguntur, & hæc non præsumuntur, sed sunt probandæ, de quibus cunctis late Menoch. lib. 3. præf. 132. per tot. Pareja de instrum. edit. tit. 1. resol. 3. §. 3. ex num. 52. Mascard. de probat. concl. 1315. cum seqq. Tusch. lit. 5. concl. 320. cum seqq. Nobis autem est sermo de extrinseca solemnitate, scilicet citatione partis, & iudicis autoritate in exemplatione instrumenti, quæ ex temporis antiquitate, aliisque circumstantiis præsumi solet.

Id quidem minimè procedit, cum ex inspectione exemplaris manifestè deprehenditur solemnitatis defectus; quia cessat præsumptio ex antiquitate temporis, nec potest adversus veritatem prævalere. Pareja d. §. 3. n. 71. cum seqq. Gratian. disceptat. cap. 268. n. 3. Barbosa collect. cap. Pervenit, num. 5. de empt. & vend. apud quos plurimi. Idem erit si appareat, solemnitatem intervenisse, sed nulliter adhibitam fuisse. Urfill. ad Afflic. decis. 305. num. 13.

Verf. Quintus casus.

Si exemplum appareat absque solemnitatibus, nec de auctoris tabellionatu constat, nulla fide erit dignum ex sola temporis antiquitate, nisi ratione loci, ubi repertum fuerit, aliquam producat præsumptionem, sicut assertum est supra, num. 26. maxime cum solemnia non enunciantur, de quo Pareja cum pluribus num. 71. Alioquin si ex solo temporis lapsu induceretur probatio per exemplum, via fraudibus panderetur; facile enim posset fabricari nunc instrumentum, quasi antiquitus conditum, die

& anno supposito. Gratian. cap. 554. num. 39. Pareja num. 31.

Verf. Sextus casus.

Pro hoc, & sequentibus consule jam laudatos, & præmissa à nobis illis posunt accommodari.

Verf. Decimo, id liberè.

- 33 Aliquando defectus unius solemnitatis nocebit magis, quam si omnes omitterentur. Unde si tabellio in exemplo enucleaverit, autoritatem iudicis præcessisse, nec citationis meminerit, præsumptio erit, quod hæc solemnitas non intervenierit; nam si utraque intercessisset, cur potius autoritatis meminit, quam citationis. Gratian. disceptat. cap. 268. num. 14. & cap. 859. n. 17.

Ad Num. 8.

- 34 Quando ex exemplatione instrumenti præjudicium nulli generari potest, citatio aliqua non desideratur, sed sola iudicis autoritas. Mascard. d. concl. 711. in fin. & alii apud Parejam d. §. 3. n. 124. licet ipse dissentiat, opinatus cum aliis, quos refert num. 125. citationem generalem per proclama, vel edictum requiri: sed id debet intelligi, cum ex exemplo aliquis damno affici potest, qui laet, aut si dubitetur an officere possit. Aliud tenendum, cum ex natura rei gestæ nullum tertii præjudicium imminet.

Ibi: Regia tamen lex.

Cujus meminimus supra, num. 15. & est lex 114. non 124. tit. 18. p. 3.

Ibi: Solet tamen in privilegiis.

- 35 In Principis privilegiis, cum de eorum executione agitur, exemplo fides non adhibetur, l. Probatorias, C. de divers. offic. lib. 12. Mascard. d. concl. 711. num. 51. Alfar. de offic. fiscal. gloss. 26. n. 1. & 2. ubi per totam fusè disserit de clausula, ut exemplo rescripti credatur: ac citationem partis non desiderari, præsertim in casu speciali, de quo agebatur, resolvit propter difficultatem, seu impossibilitatem.

SUMMARIUM

- 1 Scriptura privata definitio exponitur, ac explanatur.
- 2 Divisio in apocham, librum rationum, & epistolam.
- 3 Scriptura privata, nisi comprobetur, non probatur: publica per se absque adminiculis probatur.
- 4 An lege, aut consuetudine statui possit, ut privata scriptura per se probetur.
- 5 Scriptura privata, etsi negetur, duobus de re gesta testificantibus, comprobatur.
- 6 Alius modus probationis subjungitur.
- 7 Chirographum quid sit, & qualiter comprobetur, ut plene probetur.
- 8 Chirographum nihil interest, à quo scriptum, modo à debitore subscribat.
- 9 Per recognitionem debitoris in iudicio plene probatur.
- 10 Utrum sufficiat, duos testes deponere de confectioe chirographi, ut ipsi plena fides adhibeatur.
- 11 Tertium depositum an jungenda literarum comparatio, ut chirographum plene probetur, & num. 18.
- 12 Comprobatio per testes asserentes subscriptionem debitoris esse, quia literarum formam agnoscent, non sufficit ut chirographum probetur. Quid si summi testificantur, se confectioe interfuisse.
- 13 Fœmina ad probationem illam chirographi in testes recipiuntur.
- 14 Testibus suas subscriptiones agnoscentibus, & testantibus chirographum à debitore coram ipsis scriptum, aut subscriptum, plena resultat probatio, & num. 17.
- 15 Necessè non est, ut accedat literarum comparatio.
- 16 Privata scriptura scribi, aut subscribi debet à debitore.
- 17 Posterior creditor hypothecarius in instrumento publico præferitur anteriori ex chirographo, etiam comprobato, aut recognito: quod limitatur, & num. 28. 30. & 31.
- 18 De pralatione ob papyri qualitatem in Hispania inter chirographarios creditores.
- 19 Solemnis scriptura nuncupatur, in qua observatur formalis Scripturas, §. 1. C. qui potior.

- 22 Quas solemnitates prefata constitutio desideret.
- 23 Si unus ex testibus instrumentariis propriam subscriptionem non recognoscat ob impedimentum, an cesset dispositio dictæ legis Scripturas, & quid si duo, vel omnes decesserint.
- 24 Creditor qui duobus testibus contractum cum hypotheca probaverit, an præponatur posteriori publicum instrumentum habenti, & num. 26. cum seqq.
- 25 Probatio per instrumentum potior non habetur probatione ex testibus, nisi ubi pro forma requiritur scriptura.
- 26 Si duo testes tantum subscripserint chirographo, an defectus tertii suppleri possit aliis adminiculis, ut creditor chirographarius anterior non postponatur posteriori cum publico instrumento.
- 27 Debitor an sit opus ut propriam subscriptionem agnoscat in casu dictæ legis Scripturas.
- 28 Chirographum sola comparatione literarum, aut testium depositione, qui non subscripserunt, comprobatum producit tantum semiplenam probationem.
- 29 Epistola quid sit, & quando plenam, vel semiplenam probationem faciat.
- 30 Ut Epistola noceat scribenti, necesse est ut perveniat ad eum, cui mittitur, vivo scribente: quod sub distinctione verum est.
- 31 Epistola quando probet adversus recipientem, & quomodo comprobetur per testes.
- 32 Liber rationum definitur.
- 33 Probat contra scribentem, non in alios regulariter.
- 34 An scripta in libro rationum pro Titio, & contra eum per libri dominum, ita probent, ut illi sicut præsumunt, nocere debeant.
- 35 Liber rationum utrum fidem faciat contra tertium, ubi scribentis nihil interest.
- 36 Non paucis in provinciis receptum constat, ut libris mercatorum, aut camporum etiam pro scribente fides adhibeatur, quod restringitur.
- 37 Scriptura signata sigillo privati quam probationem faciat in signantem, remissive.
- 38 Sigillum persone publicæ authenticum præsumitur de consensu domini impressum: secus privatum, & an scriptura sic signata probet in dominum, et si non constet, cum sigillum adhibuisse.
- 39 Si quis neget, sigillum suum esse, ac

contrarium probetur, non audietur idem allegans absque ipsius voluntate oppositum scripturæ.

40 Ubi pro forma desideratur subscriptio, ejus defectus per sigilli impressionem non suppletur, etsi alias suppleatur regulariter.

41 Quod sigillum dicatur authenticum, remissive.

42 Publica quomodo custodiri debeant, & de Cancellariis, qui in Regiis Prætoris resident, ibid.

43 Sigillum an sit de substantialibus inre scriptis.

44 In privata scriptura debet exprimi causa, ut subsistat, & præbet; defectu autem dici non vitatur, que aliter se habent in publico instrumento.

CAPUT XXII

Privata scriptura definiri potest, ut sit instrumentum inter privatos confectum, carens publica forma, & autoritate, quod per se plenam fidem non meretur, nisi aliunde legitime comprobatur. Sic colligitur ex Genua tract. de privat. scriptura, lib. 1. quæst. 1. Scaccia de judic. lib. 2. cap. 11. num. 1172 qui diversas definitiones tradiderunt. Dicitur instrumentum, loco generis, quia convenit cum publica scriptura: & quamvis controversatur, verius tamen est privatam instrumenti appellatione contineri, cum ad instruendam causam posse deservire, secundum notata cap. 19. num. 1. atque ita tenent Pareja de instrument. edit. tit. 1. resol. 3. §. 5. num. 1. Genua sup. quæst. 3. n. 2. & quæst. 5. per tot. Reliqua pro differentia ponuntur; etenim publica scriptura sine adminiculis ex se probat, ut dicitur sup. cap. 19. num. 20. hæc non utique, sicut ex dicendis apparebit, & hic D. Covar. edocuit. Additur, carens publica autoritate, & forma; nam etsi unus, vel plures notarii scripturam conficerent, ad subscriptionem roborarent, non tamen erit publicum instrumentum, nisi formam jure præscriptam observarent. Genua d. quæst. 1. n. 8. Tusch. lit. S. concl. 74. num. 20. Pareja cum aliis n. 5. Mascard. de probat. concl. 1295. num. 9.

De scripturæ privatæ divisione videndus Tusch. ubi proxime, Genua q. 2. Cancet. variat. part. 1. cap. 22. n. 1. Lanfranc. tract. de instrum. num. 54. Mascard. concl. 6. num. 26. Oluald. ad Donell. lib. 2. cap. 8. lit. T, secundum quos est triplex apodixa,

apodixa, seu apocha, quæ patri traditur, liber rationum, & epistola. Quo jure sit inventa tradit Genua q. 3.

- 3 Exorditur D. Præses à præcipuo inter publicam, & privatam scripturam discrimine; illa etenim, etiam extinctis notario auctore, ac testibus, fidem plenam facit. Morla Empor. Jur. part. 1. tit. de fid. instrum. quæst. 3. num. 1. Genua lib. 1. quæst. 14. num. 1. hæc non nisi per recognitionem, ac testes comprobetur. Cujac. in cap. 2. de fid. instrum. Unde communiter fertur, scripturam privatam per se non probare, l. 119. tit. 18. p. 3. Greg. Lop. in l. 114. gloss. 5. cod. tit. Tusch. lit. S. concl. 76. num. 2. Barbofa collect. cap. 2. n. 2. de fid. instrum. Genua q. 4. n. 1. Oluald. sup. d. cap. 8. lit. 1. Mascard. conclus. 1295. num. 9. Mascot. variat. lib. 1. cap. 79. n. 1. & cap. 82. num. 17.
- 4 Quam conclusionem multipliciter ampliant, ac restringunt Interpretes, ut videre licet apud Tusch. d. concl. 76. Pareja d. §. 5. Genua lib. 1. quæst. 4. Mascard. concl. 1295. Mascot. d. cap. 79. Quæri solet, an lege, vel consuetudine statui possit, ut privatæ scripturæ absque ullo adminiculo plena fides adhibeatur: De quo Tusch. d. concl. 76. n. 54. Genua sup. n. 19. Cancet. d. cap. 22. n. 8. Affirmant plerique, quod in libris camporum, aut mercatorum observari variis in provinciis agnoscimus, tum ob commercii facilitatem, tum quia cum illis contrahentes, ipsorum fidem sequi, ac approbare consentunt, ut libris sui ministerii plena fides adhibeatur: at quoad apochas, & epistolas nulla ratio patitur, ut papyro simplici credatur, dum aliquo modo non constat, ab eo qui dicitur, confectam fuisse scripturam; ideo nonnulli facultatem constituendi, ut scripturæ privatæ plenè credatur, Principibus denegant, quos Genua refert.

Ad Num. 1.

- 5 Scriptura privata, si ab obligato non agnosceatur, duobus testibus de veritate rei gestæ deponentibus, solet comprobari, ut plenè probet. Gregor. Lop. in l. 114. tit. 18. part. 3. Salgad. Labyrinth. credit. part. 2. cap. 20. num. 30. Mascard. concl. 110. num. 4. Vela dissertat. 21. n. 34. Genua lib. 2. q. 1. num. 155. Merlin. cum aliis de pignori. lib. 4. quæst. 15. num. 36. Morl. sup. n. 17.

D. de Faria Covar. Enucl.

Ibi: Quandoque tamen testes.

Altera forma, & propria quidem comprobandæ scripturæ privatæ, est cum testes duo, vel plures deponent, se interfuisse illius confectio, ac vidisse quod ipsam scripserit, aut eidem subscripserit is, qui narratur, l. 119. tit. 18. part. 3. Tusch. lit. S. concl. 76. n. 18. Mascard. concl. 110. à n. 9. Barbofa collect. cap. 2. num. 2. vers. Deinde advertere, de fid. instrum. Menoch. de arbit. lib. 2. casu 114. num. 19. & 20. Mascot. variat. lib. 1. cap. 79. num. 1. & alii statim recensendi. Sed si non liqueat scriptura an sit publica, vel privata, potius privatam, quam publicè confectam præsumitur. Pareja sup. d. resol. 3. §. 5. num. 11. Genua lib. 1. quæst. 4. num. 19. Videas infra, num. 10. & 11.

Ad Num. 2.

Chirographum (quod est promissio obligatoria manu debitoris subscripta, Alciat. in l. Procurator, n. 34. C. de edend.) obtinet plenam fidem, si legitime probetur confectum vel subscriptum ab illo, cujus nomen exprimit. Genua lib. 2. quæst. 1. de apocha, num. 95. & 156. Lanfranc. tract. de fid. instrum. num. 54. Cancet. variat. part. 1. cap. 22. num. 16. Trentacinq. variat. lib. 2. tit. de fid. instrum. resol. 12. num. 18. & alii pronuper laudati. Hæc de apocha pariter accipienda sunt, quæ etiam privata scriptura est obligationem continens, & patri tradi solita, sed absque solemnitate confectæ legis Scripturas, C. qui potior, sicut præcitati docent. Quomodo probatio fieri debeat, ex dictis, ac dicendis apparebit.

Ibi: Qua sensit idem esse quoties.

Quoad probationem chirographi nihil refert, si debitor scripserit, vel alius de ejus mandato, si idem scripserit, l. 114. tit. 18. part. 3. Tusch. d. concl. 76. num. 32. Mascard. n. 7. & 13. Guttiet. Practicar. lib. 1. quæst. 121. in fin. Genua d. quæst. 1. tit. de apoch. man. tert. conscript. num. 40. ac lib. 1. q. 4. num. 108. Cancet. num. 4. Parlador. quotidian. lib. 4. cap. fin. part. 1. §. 5. num. 5.

Aa 2

Ibi: